

Debat nacionalista a Balears

Dençà el passat congrés del PSM –27 i 28 de maig–, en el qual s'imposà l'opció de fer un bloc progressista amb EU-Verds i ERC, sovintegen a la premsa balear articles sobre la qüestió: uns defensen el bloc i d'altres la convergència entre partits estrictament nacionalistes. És un antic debat que just ara, aquest estiu, compleix trenta anys. El 1976 fou quan s'intentà per primer cop, infructuosament, la convergència nacionalista a Balears.

La constel·lació nacionalista. Els anys 1975 i 1976, el nacionalisme a les Illes estava dividit en set partits o grups, no tots definits orgànicament. Existia l'Aliança Nacionalista de Mallorca (ANAM), fundada per Climent Garau. També actuava el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN), una de les cares més conegudes del qual era Antoni Serra. El Moviment Socialista de Menorca (MOSOME) era liderat per Joan López Casanovas. De l'ANAM s'escindiren el 1976 alguns militants que crearen el Grup Autonomista i Socialista de les Illes (GASI), amb Josep Maria Llompart al capdavant. A Eivissa i Formentera es movia un grup de nacionalistes d'esquerra, entre els quals es comptava Isidor Marí, que posteriorment acabaren formant el Moviment Socialista d'Eivissa i Formentera (MSEF). El febrer del 1976 es presentà en públic el Partit Socialista de les Illes (PSI), sota el lideratge de Francesc Obrador, Antoni Tarabini i Sebastià Serra. En els noms de les formacions queda reflectit l'àmbit d'actuació que defensaven, la qual, alhora, era un dels motius de separació: n'hi havia d'insulars (ANAM, els Moviments), balears (GASI, PSI) i dels Països Catalans (PSAN). A més, la disputa ideològica esquerra-dreta també els enfrontava: n'existien de centre (ANAM), socialdemòcrata (GASI), d'esquerra moderada (els Moviments i el PSI) i més radical (PSAN).

A més de les sigles nacionalistes, actuava també un grup difús que seguia el procurador en Corts Josep Melià. Tot i

Nacionalistes: units o separats entre esquerra i dreta? És l'etern debat nacionalista balear que revifa ara que compleix trenta anys.

ser procurador a les Corts de la dictadura, Melià tenia gran ascendència entre molts nacionalistes. Havia escrit *Nosaltres els mallorquins*, una obra que –a l'estil de la Joan Fuster, *Nosaltres els valencians*– s'havia convertit en la bíblia de tots els nacionalistes de Mallorca i, per extensió, de Balears. De fet, quan es presentà a l'elecció a procurador (el maig del 1974), molts joves nacionalistes i d'esquerra li donaren suport, perquè apostava per l'obertura o evolució pacífica de la dictadura a la democràcia. El 1976 Melià defensava la idea de formar un partit nacionalista balear d'ample espectre ideològic que es coordinés amb la resta de formacions semblants de l'estat a través d'algun tipus d'estructura confederal.

A més de les diferències ja esmentades –àmbit d'actuació i ideologia–, existia un altre potencial problema per als hipotètics intents de convergència entre els grups nacionalistes: el lideratge. Es disputaven, per una banda, el PSI, i per l'altra, Melià. Seria possible un acord de conveniència mútua? Això s'intentà, de fet, durant la primavera i l'estiu del 1976.

El fracàs de la convergència nacionalista. L'intent del PSI d'assumir el lideratge nacionalista ben aviat es va fer palès. Creà una associació cultural, Promocions Socials Il·lenques (PSI), que tenia per objectiu imantar tot el món intel·lectual i cultural nacionalista cap al projecte orgànic. Promocions organitzà com a acte inaugural una taula rodona anomenada "La realitat cultural

a les Illes", la nòmina dels participants de la qual expressa perfectament la intencionalitat estratègica del PSI. Hi eren presents Joan López Casanovas pel MSM, Isidor Marí (de les Pitiüses, on encara no hi havia cap formació organitzada del nacionalisme), Josep Maria Llompart pel GASI, Antoni Serra del PSAN, Sebastià Serra del PSI, Josep Melià i el símbol de la resistència lingüística i cultural, Francesc de Borja Moll, el qual era una figura senyera per a tots els presents i per al nacionalisme balear en general. No hi era l'ANAM, perquè aleshores –estiu del 1976– ja pràcticament no existia i perquè es considerava que el seu espai era representat per Melià, ja que el procurador mantenia contactes amb Climent Garau. El motiu de debat no tenia la menor importància. El que importava era intentar l'apropament cap al PSI dels màxims representants de cada grup i força política.

Paral·lelament, l'intent d'acostament entre nacionalistes també s'estava produint a través d'una revista anomenada *Cort*. Era un setmanari la propietat del qual cedí la gestió el 1975 a una altra empresa muntada *ad hoc* per Melià i Tarabini, a més d'altres coneguts nacionalistes, com Francesc Obrador, Niní Quetglas, Aina Sitges o Josep Maria del Hoyo. Tots ells, excepte Melià, foren fundadors del PSI. Amb la nova gestió, *Cort* passà a editar-se en castellà i català i es convertí en capçalera de referència entre els ambients opositors balears, en especial els nacionalistes. El fet que els nous gestors de la revista fossin alguns dels fundadors del PSI i Melià permet entendre la intensitat dels contactes entre nacionalistes, gràcies sobretot a l'amistat entre el procurador i Tarabini. *Cort* entrà en una profunda crisi econòmica a mitjan 1976. L'empresa nacionalista intentà que Jordi Pujol, un polític que aleshores ja tenia una certa influència dins d'una part del nacionalisme balear, ajudés econòmicament la publicació. El contacte amb Pujol el va fer Melià. Aquesta dada ajuda a entendre, alhora, cap a on volia llançar, el procurador, la seva iniciativa

D'esquerra a dreta: Climent Garau, fundador d'ANAM; Josep Melià, autor de *Nosaltres els mallorquins*; Francesc Obrador (amb el megàfon), un dels fundadors del PSI; Antoni Tarabini, convalescent després d'una estada a comissaria, i Sebastià Serra, un dels fundadors del PSI.

de confederació de partits nacionalistes.

En aquell ambient de múltiples relacions personals, polítiques i fins i tot empresarials entre nacionalistes, la qüestió de la convergència orgànica

arribà finalment al moment crucial. Algun dirigent del PSI, possiblement Tarabini, plantejà al consell polític del partit que acceptés Melià com a militant. El procurador mai no reconegué en aquell moment ni amb posterioritat

la voluntat expressa de ser membre del PSI. Però l'acte de la reunió —el 31 de maig— sí que reflecteix la petició de l'anònim proponent. El PSI rebutjà de pla Melià, i segons consta a l'acta, "per les circumstàncies especials en què es troba el moviment obrer en aquests moments". La qual cosa pot no semblar destacable, però sí que té el seu sentit: Melià era procurador en Corts, no era d'esquerra i la majoria del PSI volia assumir el lideratge de l'esquerra nacionalista i no cedir-li a ningú, i encara

Els anys 1975 i 1976 el nacionalisme a les Illes estava dividit en set partits o grups, no tots definits orgànicament

És TEMPS de vacances

Si ets subscriptor, te'n vas de vacances a l'estiu i vols rebre **EL TEMPS** totes les setmanes, telefona'ns al **902 131 025** i comunica'ns l'adreça on vols rebre la revista aquest estiu.

El 1976 fou quan s'intentà per primer cop, infructuosament, la convergència nacionalista a Balears

menys a Melià. Durant tot l'estiu es continuaren produint contactes per intentar un acostament. Però no fructificaren. A final d'estiu la premsa ja informava que tant Melià com Tarabini "han arribat a l'acord tàctic de no tornar plantejar, de moment, la qüestió" per "la reacció adversa d'una part del PSI".

La separació. Un cop passat l'estiu, Melià es posà a la feina sense comptar amb el PSI. A l'octubre fundà el Partit Nacionalista Mallorquí (PNM), el qual es presentava com una oferta nacionalista no separatista, progressista i allunyada "de la demagògia i el fanatisme", en el líptica referència al PSI –partit al qual responsabilitzava del fracàs de la convergència intentada–. El 1977 el GASI es va desfer en dos grups: el de Llompart se'n va anar al PSI, i el de Garau s'acostà al PNM. Al mateix temps, el partit de Melià també negociava amb la democràcia cristiana autòctona que no havia entrat a la UCD –contactes que fracassaren ja que es creà la Unió Democràtica cristiana de les Illes Balears, UDIB– i amb un grup

EL TEMPS

Isidor Mari, del Grup de Nacionalistes d'Eivissa.

d'escindits del PSI. A la fi, sota el liderat de Josep Melià i de Climent Garau va néixer l'oferta electoral nacionalista i centrista d'Unió Autonomista (UA). El PSI, pel seu costat, vira clarament cap a l'esquerra en aliar-se amb el Partit Socialista Popular, amb el qual es presentà a les eleccions amb el nom d'Unitat Socialista. La tercera pota del nacionalista a les Illes, el PSAN, decideix no concórrer als comicis.

Les urnes foren cruels amb la dispersió nacionalista. Després de la derrota, UA desaparegué. El PSI es convertí en el PSM, de Mallorca i de Menorca, sense presència a les Pitiüses. El PSAN acabà també per esvair-se, entrant en el PSM alguns dels seus més significats membres, com Pere Sampol. Una part d'UA, amb Garau, passà al PSM, mentre que una altra, amb Melià, ingressà a la UCD. Melià, als anys vuitanta, passà al CDS d'Adolfo Suárez i, en trencar amb aquest, creà un petit grup nacionalista sense gaire activitat anomenat Convergència Balear. Des del 1977 el PSM assumí en exclusiva el nacionalisme a les Illes. Fins que el 1982 es fundà Unió Mallorquina com a partit moderat i centrista –els seus membres provenien d'UCD–, el qual, després d'una forta crisi, es refundà el 1993 incorporant el petit grup de nacionalistes liderats per Melià. El 1987, per altra banda, s'implantava ERC a Balears. Les tres noves branques del nacionalisme a Balears –PSM, UM i ERC– són gairebé calcades a les existents els anys 1976 i 1977: PSI, UA i PSAN. Com aleshores, totes han seguit reclamant la unió nacionalista que tanmateix ha estat impossible. El debat, sempre viu, ha revifat ara amb força per la decisió presa pel PSM. Un debat etern?

Miquel Payeras

Parlar per parlar

Manuel S. Jardí

Dia de reflexió

La vigília d'una jornada electoral està reservada a la reflexió. A València, a Torrent..., al País Valencià si bé ho mirem, el dia de reflexió ens el van avançar al dilluns 3 de juliol del 2006, gairebé un any abans del que tocava. Més de 40 famílies van quedar destrossades amb l'accident del metro de València. A banda, els ferits i les seqüeles. Tot plegat no poden despatxar-ho amb un informe oficial que, ateses les circumstàncies, serà extremadament benèvol. Resulta inevitable recordar Gran Bretanya, quan Margaret Thatcher va iniciar la privatització dels serveis públics i, juntament amb la precarietat laboral i la caiguda dels controls de qualitat, augmentaren els accidents en proporció directa al desprestigi d'allò públic. A Va-

lència encara no s'ha privatitzat, el metro. Però les inversions públiques, a la vista està, no han afrontat el manteniment ni la millora dels serveis públics. Ni del transport, ni de la sanitat, ni dels serveis socials, ni de l'educació, ni d'uns mitjans de comunicació dignes. Calatrava, la Copa de l'Amèrica, l'especulació urbana pura i dura, el papa, la propaganda..., tot allò que ha generat el gran dèficit de la Generalitat però que és del tot aliè al benestar de la major part de la ciutadania. El metro de València no té els mateixos sistemes de seguretat que el de Madrid o Barcelona, en què un suposat excés de velocitat pot ser neutralitzat automàticament. Hi ha, també, les queixes mai ateses dels usuaris i dels treballadors. Aquesta vegada el PP no pot culpar Rodríguez Zapatero de la tragèdia. Fet i fet, els valencians vam inaugurar l'altre dilluns el dia de reflexió electoral. Ni que siga per les víctimes.